

Malvinski/Falklandski otoci i njihov međunarodnopravni status¹

UDK: 341.221(829.1)

Sažetak

Malvinski (Falklandski) otoci čine otočnu skupinu površine 12,000 km², koja se nalazi na južnom Atlantiku, 559 km istočno od argentinske obale. Otočje se nalazi na španjolskim kartama iz prve polovice 16. stoljeća, a prema britanskim izvješćima Otočje je otkriveno 1592. od strane Johna Stronga. Prvo efektivno zaposjedanje Arhipelaga dogodilo se 1764. od strane Francuske, ipak, nakon španjolskog prosvjeda, francuski dvor je priznao španjolsku suverenost nad Malvinima sukladno onodobnim normama međunarodnog prava. Od 1767. iz Buenos Airesa Španjolska upravlja Malvinima. Dvije godine prije, 1765., britanska Kruna je zaposjela manji otočić u zapadnom dijelu Arhipelaga bez znanja Španjolske, koji nakon saznanja, 1770. silom istjeruju Britance. Kasnijim pregovorima Otočje je vraćeno Britancima kako bi ovi sačuvali čast te zatim jednostrano otišli s Malvina godine 1774. Britansko napuštanje Malvina predstavlja čin kojim se oni odriču svojih eventualnih prava nad tim područjima. Od 1774. isključivo Buenos Aires ima svog predstavnika na Otočju, koji će napustiti Malvine 1811. zbog revolucija u Latinskoj Americi. Granice Argentine i svih novonastalih država određene su po principu *uti possidetis iuris* koje jamči stabilnost granica i koje uključuje sva područja pod upravom Buenos Airesa. Prvi predstavnik argentinske vlasti na Malvine će stići 1820., a Ujedinjena Kraljevina neće prosvjedovati zbog tog čina, kao ni nakon priznanja nove države i potpisivanja sporazuma s njom. Prvi britanski prosvjed datira iz 1829. Godine 1833. Ujedinjena Kraljevina je s 2 broda nakon prividno mirnog iskrcavanja prisilila većinu stanovništva i argentinsku upravu na iseljenje u matičnu zemlju. Od 1833. pa sve do danas Argentina je brojim diplomatskim aktivnostima pokušala vratiti Otočje pod njenu upravu, a od osnivanja Ujedinjenih naroda brojni su pozivi njenih tijela Ujedinjenoj Kraljevini za diplomatsko rješavanje spora, što ona izbjegava. Ratni sukob 1982., kao rezultat nemoći u pokušaju mirnog rješavanja spora, doprinio je publicitetu Malvina i spora te nije učvrstio položaj Ujedinjene Kraljevine, nego i dalje Opća skupština Ujedinjenih naroda naglašava postojanje spora oko suverenosti nad Otočjem. Namjera Ujedinjene Kraljevine da se primjeni načelo dosjelogosti i načelo samoodređenja nije naišla na plodno tlo među brojim stručnjacima međunarodnog prava, ni u međunarodnim organizacijama. Među ostalim rješenjima ovog spora, stručnjaci drže

¹ Rad predstavlja prilagođenu verziju diplomskog rada izrađenog i obranjenog na Katedri za međunarodno pravo pod mentorstvom prof. dr. sc. Davorina Lapaša.

da arbitraža, rješenje u parničnom postupku pred međunarodnim sudom, kondominiji ili zakup su najizglednija.

Ključne riječi: Malvinski (Falklandski) otoci, Argentina, Ujedinjena Kraljevina, uti possidetis iuris, načelo dosjeloosti, načelo samoodređenja.

1. Uvod

Pitanje međunarodnopravnog statusa Malvinskih/Falklandskih otoka aktualno je još od doba kolonijalne ekspanzije Španjolske i Ujedinjene Kraljevine. Sukobi oko suvereniteta nad njima nastavili su se i do naših dana. Usprkos brojnim rezolucijama i pozivima Ujedinjenih naroda, o uspostavi pregovora između argentinskih i britanskih vlasti do danas nije bilo napretka. Mora se pri tome istaknuti da, glasovanjem za rezolucije Ujedinjenih naroda, Ujedinjena Kraljevina je, u više navrata, priznala spor oko suverenosti s Argentinom o pitanju Malvinskih/Falklandskih otoka, ali i drugih otoka na južnom Atlantiku.

Kad govorimo o Malvinskim/Falklandskim otocima ne možemo izostaviti činjenicu da je rješavanje međunarodnog statusa Arhipelaga, usko povezano s prednostima koje predstavlja upravljanje njima. Zauzimanjem Otočja 1833. Ujedinjena Kraljevina je dobila, za to doba, ključno strateško mjesto za kontrolu prolaza između Tihog i Atlantskog oceana. Uz to, tadašnji nadzor na Malvinskim/Falklandskim otocima otvorio je mogućnost daljnje ekspanzije na susjedna otočja i na Antarktiku. Važnost Otočja je danas prerasla prometne i strateške okvire iz prethodnog stoljeća te dobila izraziti ekonomski značaj utemeljen na bogatim nalazištima fosilnih goriva u podmorju Arhipelaga.

Ovaj rad je skroman pokušaj ukazivanja na argumente Argentine i Ujedinjene Kraljevine te na važnost poštivanja međunarodnopravnih načela i pravila od strane svih subjekata, ukoliko se želi postići trajno rješenje ovog spora.

2. Zemljopisne karakteristike i izvješća o prvom viđenju i otkrivanju otoka

Naziv Malvinskih/Falklandskih otoka (u daljnjem tekstu Malvinski otoci) prema španjolskoj terminologiji je *Islas Malvinas*, a prema engleskoj terminologiji je *Falkland Islands*.² Sveukupna površina Otočja iznosi 12.173 km². Prema zadnjem popisu pučanstva (2006.) na Malvinskim otocima živi 3060 osoba, koje su nazvani *Kelpers* od strane Britanaca. Ubrzo nakon Malvinskog rata godine 1982. svi stanovnici Otočja postali su punopravni građani Ujedinjene Kraljevine. Malvinski otoci se danas nalaze pod upravom Ujedinjene Kraljevine.

Najmanja udaljenost od kontinenta (argentinske obale) je 559 km. Dubina mora od kontinenta do Arhipelaga ne prelazi 200 metara, da bi istočno od Otočja morska dubina naglo pala na više tisuća metara. Profesorica Drnas de Clément ističe, citirajući odvojeno mišljenje Levi Carneira, suca Međunarodnog suda, značaj „prirodnog jedinstva“ u Slučaju otoka Minquiers i Ecrehous (ICJ, 1953., str. 99) te dodaje da je u graničnom sporu između El Salvadora i Hondurasa, Sudsko vijeće Međunarodnog suda uzelo u obzir blizinu otoka Menguera i Menguerita od obale Nikaragve.³

Malvinski otoci se nalaze na krajnjem jugu Atlantskog oceana, a otkriveni su godine 1520. kada ih je ugledao pomorac Esteban de Gómez, član španjolske ekspedicije koju

² Pitanje nazivlja se našlo na dnevnom redu IV. Odbora Opće skupštine Ujedinjenih naroda 1964., koji je odlučilo u svim dokumentima UN-a koristiti naziv „*Islas Malvinas*“ uz „*Falkland Islands*“. DRNAS DE CLÉMENT, Z. *Malvinas, ¿El derecho de la fuerza o la fuerza del derecho?*, Córdoba, Lerner 2000., str. 30.

³ *Ibid.*, str. 3-4.

je predvodio Fernando de Magallanes. Postoje također vjerodostojni podaci o tome da je brod, pod zapovijedanjem Francisca Alonsa Camarga, zvan „*Incógnita*“ godine 1540. potražio zaklon u Otočju te tamo ostao nekoliko mjeseci.

U svakom slučaju, Španjolska je pretendirala na Malvinske otoke zbog otkrića, odnosno na osnovi prvog viđenja, što je u XVI. st. bilo neosporno. Otočje je uneseno relativno brzo nakon otkrića u karte španjolske Krune: Reinelove karte iz 1523., karte Diega de Ribera iz 1529., atlas Alonsa de Santa Cruza iz 1541. i drugi izvori prikazuju otoke uglavnom onim prvotnim imenom kojeg su dobili od istraživača: otoci Sanson ili San Son (po brodu *San Anton* E. de Gómeza) ili otoci *de los Patos*. S druge strane, prva britanska zemljopisna karta koja je upisala Arhipelag izdana je 1782. Britanci su smatrali da je kapetan John Davis otkrio otoke 1592., a da je njihov gusar John Strong bio prvi koji se iskrcao na jednom od otoka (1690.), ne znajući ili ne mareći za prethodno otkriće Španjolaca. Strong je zemlje na koje je stigao nazvao *Falkland Sound*, u počast *lorda* Falklanda, svog pokrovitelja, ali otoke nije službeno stavio pod britansku krunu.⁴

Prema Tondiniju, otkriće kao način stjecanja teritorija utemeljen je u običajima iz XV. i XVI. stoljeća, ako je ono učinjeno u ime neke države. Takvo otkriće sa sobom je nosio i valjani *titulus*. Tijekom XVII. i XVIII. stoljeća jedino uvjetovanje za ostvarivanje prava na određeno područje bila je efektivna okupacija istog. To je po istom autoru zahtjev koji se razvio tijekom konsolidacije *ius gentium* u XVII. stoljeću, što znači da ako u razumnom vremenu nakon otkrića država ne bi efektivno zaposjela određeno područje ono bi postalo *res nullius*.⁵

3. Međunarodna pravila i važeći ugovori u vrijeme najranijeg naseljavanja Malvinskih otoka

Prvo efektivno zauzimanje Otočja dogodilo se 2. veljače 1764. kad su se francuski pomorci pod zapovjedništvom Louis-Antoina de Bouganvillea iskrcali na Otočju. Oni su mu dali ime *Illes Malouines*, u počast grada Saint Malo. Naselje koje su osnovali prozvali su Port Louis.

Kad se u Španjolskoj saznalo za iskrcavanje Francuza, Dvor je prosvjedovao te su mu Francuzi, priznavši suverenitet Španjolske, vratili Otoke. Kralj je imenovao 4. listopada 1766. Felipea Ruiza Puentea za prvog guvernera Arhipelaga, a 2. travnja 1767. odredio je da se u bivšem Port Louisu, sada nazvanom Puerto de la Anunciacion, uspostavi predstavništvo najbliže kolonijalne vlade na kopnu, to jest one koja je stolovala u Buenos Airesu (Potkraljevstvo *Rio de la Plata*). Sam Bouganville u svom dijelu „Put oko svijeta“ navodi da je za sve stvari koje su Francuzi ostavili Španjolcima, isplaćeno 618.108 funti.⁶

Britanska ekspedicija koju je predvodio John Byron, iskrcala se u siječnju 1765. bez da je obavijestila Španjolsku ili Francusku. Članovi te ekspedicije osnovali su Port Egmont u uvali otoka Croisade (poznat i kao otok Saunders). To početno britansko useljavanje na Otočju prošlo je neprimjetno jer se odvijalo na unutarnjoj obali otoka Saunders. Čim je saznao da postoji skriveno britansko uporište na Otočju, španjolski je kralj naredio guverneru Buenos Airesa da otjera Britance. Tako je guverner Francisco de Paula Bucarelli poslao vojsku pod zapovjedništvom Juana de Madariage, koji je osvojio uporište 14. srpnja 1770.

Povratak Britanaca je bio utemeljen deklaracijom i protudeklaracijom od 22. siječnja 1771. između Princa Masserano i *lorda* Rochforda. U njihovu sporazumu stoji da se stvari

⁴ *Ibid.*, str. 5.

⁵ TONDINI, B.: *Islas Malvinas, su historia, la guerra y la economía, y los aspectos jurídicos su vinculación con el derecho humanitario*, Edición electrónica gratuita, 2007., str.8.

⁶ DRNAS DE CLÉMENT, *op.cit* (bilj.1), str. 8.

vraćaju u stanje prije španjolskog protjerivanja Britanaca, ali da to ne ugrožava pravo španjolske Krune na Otočje. Christoph Bluth citira mišljenje J. Myhrea prema kojemu, sukladno sporazumu, može se uzeti da vraćanje Port Egmonta u britanske ruke ima karakter davanja Britancima bazu unutar španjolskog teritorija te dodaje da se britansko ne prigovaraje španjolskoj izjavi o suverenitetu mora uzeti kao priznavanje španjolskog suvereniteta nad Malvinima.⁷ Britanci su se vratili u Port Egmont na osnovi španjolske privole 31. listopada te godine, ali su ipak 20. svibnja 1774. definitivno napustili to uporište. To je jedan od glavnih razloga zbog kojeg mnogi povjesničari drže da je postojao tajni dogovor između stranaka kako bi se sačuvao britanski obraz i španjolski suverenitet. Pri napuštanju svojih posjeda, Britanci su ostavili ploču kojom pridržavaju za sebe sva prava na Malvine, to ipak predstavlja samo jednostrano mišljenje jedne vlade koji nema međunarodnopravni značaj.

Prema tome, britanska nazočnost na Malvinskim otocima ograničavala se na manji dio Arhipelaga i to u osmogodišnjem razdoblju s prekidom, dok je ostatak Malvina bio neprekidno pod španjolskom vlašću. Od 1767. do 1811. Španjolska je na Malvinima imenovala dvadesetoricu guvernera, koji su izravno ovisili o Buenos Airesu.

Britansko-španjolskom Konvencijom potpisanom u *Nootka Soundu (Convencia de San Lorenzo, španj.)* 28. listopada 1790. britanske su vlasti priznale španjolski suverenitet nad svim kopnenim i otočnim područjima pod nadzorom španjolske Krune, uključujući i Malvinske otoke. Može se reći da su Britanci za pregovaračkim stolom iskoristili svoju tadašnju vojnu nadmoć te im je tako omogućeno trgovanje na Tihom oceanu i slobodna plovidba. Jedino im je onemogućeno osnivanje naselja na nenaseljenim mjestima na jugu kontinenta. Stoga, iako je sporazum nepovoljan za Španjolsku, on predstavlja britansko priznanje suverenosti Španjolaca nad Malvinima. Španjolska je bila jedina sila koja je bila prisutna na Otočju britanskog napuštanja Port Egmonta.⁸

4. Vršenje vlasti nad Malvinskim otocima 1833.

Potrebno je uzeti u obzir da su od britanskog napuštanja Otočja 1774. Španjolci isključivo i suvereno izvršavali vlast nad Malvinima i morskim područjem oko njih te pri tome nisu nailazili ni na kakav otpor. Godine 1780. potkralj Vertiz zapovjedio kapetanu Callejasu uništenje napuštenog Port Egmont pri čemu nije naišao na britanski prosvjed.⁹

U veljači 1811. potkraljevstvo *Río de la Plata*, odcjepljeno od Španjolske nekoliko mjeseci prije, proglasilo je suverenost nad svim područjima kojima je upravljalo. U istom mjesecu Španjolska je povukla sve vojne jedinice s Malvinskih otoka prema kontinentu za gušenje revolucija u svojim južnoameričkim kolonijama. Granice nove države određene su po principu *uti possidetis iuris*.¹⁰ Unatoč proglasu o preuzimanju svih teritorija, Argentina nije faktički zauzela Malvine do 1820. Naime, do tada su sve jedinice kopnene vojske i mornarice morale ratovati sa španjolskim kolonijalnim snagama.

⁷ Bluth, C., „The British Resort to Force in the Falklands/Malvinas Conflict 1982: International Law and Just War Theory“, *Journal of Peace Research*, sv. 24:1, 1987., str. 6.

⁸ TONDINI, *op.cit* (bilj.4), str.16.

⁹ DRNAS DE CLÉMENT, *op.cit* (bilj.1), str. 16.

¹⁰ Načelo *Uti possidetis iuris* ne smije se samo promatrati u latinoameričkom kontekstu, tako je istaknuo Međunarodni sud u sporu Burkina Faso-Mali iz 1986. Sud navodi da je to načelo povezano sa stjecanjem nezavisnosti kao i s potrebom stabilnosti granica novih država. Nadalje se navodi zadržavanje *status quo* granica od trenutka stjecanja nezavisnosti te prvenstvo prava na suverenost utemeljeno na valjanom naslovu a ne na efektivnom posjed. Na kraju Međunarodni sud navodi da spomenuto načelo zaleđuje teritorijalni *titulus* kao „sliku“ područja u doba relevantnog datuma. *Frontier Dispute, Judgment, I.C.J. Reports 1986*, str. 565 i 568 (<http://www.icj-cij.org/docket/files/69/6447.pdf>; 18. siječnja 2010.).

Međutim, Otoci nisu ostali nenastanjeni nakon odlaska Španjolaca u veljači 1811. o čemu, između ostalog, svjedoči dnevnik zapovjednika potonulog francuskog broda „*Uranie*“, kapetana Freycineta i njegove posade, koji su spašeni zahvaljujući pomoći s Malvina. U tom razdoblju nitko drugi nije Malvine ni zaposjeo, niti je ikoja država Španjolskoj ili vlastima u Buenos Aires podnijela ikakav zahtjev ili prosvjed što se tiče suvereniteta nad Otcima. Profesor Riesman ističe da izostanak faktičkog zauzimanja Otočja do 1820. ne podrazumijeva ujedno i sigurnost da su Malvini postali *res nullius* te dodaje da međunarodno pravo načelno dopušta takve praznine u faktičnom zaposjedanju perifernih područja ako postoje značajni unutarnjepolitički razlozi.¹¹

U veljači 1820. guverner Buenos Airesa Martín Rodríguez naredio je pukovniku argentinske mornarice Davidu Jewettu da uspostavi u ime nove države vlast na Malvinima, što je učinjeno u studenom 1820. Također, vlada iz Buenos Airesa izdala je nova pravila za ribolov, od kojih je neka objavila i u britanskom tisku („*The Times*“ iz 3.8.1821. i „*Salem Gazette*“ iz 12.6.1821.), bez negativne reakcije londonske vlasti.¹²

Od tada je Otočje bilo pod neprestanom argentinskom suverenosti i upravom, a Ujedinjena Kraljevina nije prosvjedovala zbog te situacije, koja je bila kontinuitet one situacije koju su ostavili Španjolci. Isto tako, kad je London službeno priznao nezavisnost novostvorene države s prijestolnicom u Buenos Airesu 1823., nije uložio nikakvu rezervu u vezi s Malvinskim otocima. Još jednu priliku za bilo kakvu rezervu London je propustio 1825. kada je s Buenos Airesom potpisao *Sporazum o prijateljstvu, trgovini i plovidbi*. Prva protestna nota Ujedinjene Kraljevine nosi datum 19. studeni 1829., a radi se o reakciji na argentinsko osnivanje „Političkog i vojnog zapovjedništva Malvinskih otoka“ od 10. lipnja iste godine. Argentina nije odgovorila na tu notu, nego je i dalje suvereno djelovala kao državna vlast. Prvi politički i vojni zapovjednik Arhipelaga bio je kapetan Luis Vernet. Profesor Bluth iznosi da u trenutku protesta Ujedinjena Kraljevina nije imala nikakvo pravo nad Malvinskim otocima, isti profesor ističe kratkotrajnost i prostornu ograničenost britanskog posjeda te dodaje da su sva prava Britanaca prestala 1774. i da je zauzimanje Otočja 1833. jasan čin agresije.¹³

Ipak, u britanskom Parlamentu, novinama te u notama koje su visoki časnici kraljevske mornarice upućivali svojim nadređenima, često se spominjala važnost Otočja. Bilo je to doba dok Panamski kanal još nije postojao pa su brodovi koji su plovili iz Europe i Atlantika prema Tihom oceanu morali koristiti rutu koja je prolazila uz najjužnije američke zemlje u blizini Malvina. Dio tih argumenata naveo je *lord* Aberdeen u protestnoj noti koju je britanski konzul W. Parish predao argentinskoj vladi nakon imenovanja Luisa Verneta. Instrukcije *lorda* Aberdeena britanskom konzulu sadržavale su i prave razloge. Tako se u tim uputama navodi važnost Malvinskih otoka zbog političkih promjena u Južnoj Americi i značajne trgovine između Ujedinjene Kraljevine i područja na Tihom oceanu kao i njihov strateški značaj u slučaju rata na zapadnoj hemisferi.¹⁴

5. Zaposjedanje otoka od strane Ujedinjene Kraljevine

Naselje i obrambene pozicije bile su oslabiljene i oštećene pošto je u studenom 1831. američki ratni brod „*Lexington*“ devastirao mnoge instalacije, nakon što je guverner Vernet zaplijenio tri američka ribarska broda koji su bez dozvole lovili u najbližoj okolici Malvina. Vernet je 1832. napustio svoje mjesto te je Buenos Aires imenovao kapetana Josúa M.

¹¹ RIESMAN, M., „The Struggle for the Falklands“, *Yale Law Journal*, sv.93:2, 1983., str. 303.

¹² DRNAS DE CLÉMENT, *op.cit* (bilj.1), str. 16.

¹³ BLUTH, C., *op.cit* (bilj.6), str. 7.

¹⁴ TONDINI, *op.cit* (bilj.4), str. 19.

Pineda za novog zapovjednika. U ovom razdoblju Ujedinjena Kraljevina je bila najveća kolonijalna sila te u tom kontekstu treba protumačiti prijedlog koji je dao britanski mornarički časnik W. Langton, nakon boravka na Malvinima 12. travnja 1829., parlamentarcu Potteru Macqueenu, za ponovnim formiranjem kolonije na tim otocima. Isto tako je tajnik Admiraliteta J. Barrow istaknuo namjeru zapovijedanja britanskim brodovima prolaz kroz Cape Horn i pristajanje u Port Egmontu, kako bi se osigurao britanski suverenitet na tim prostorima.¹⁵

Najvažniji datum početka danas aktualnog britansko-argentinskog spora jest 3. siječnja 1833., kad su britanske snage nasilno postupile prema tamošnjim vlastima i pučanstvu te ih prisilile na napuštanje Malvinskih otoka.

Dana 1. siječnja 1833. uplovila su u luku Soledad dva britanska broda, „*Clio*“ i „*Tyne*“, pod zapovjedništvom kapetana Jonha Jamesa Onslowa, koji ničim nije dao naslutiti svoje prave namjere. Prvog i drugog dana svog boravka Onslow i njegovi časnici proučili su obrambene položaje u Puerto Soledad i okolici.

U svojstvu zarobljenika, Pinedo i veliki dio stanovnika ukrcani su na brod „*Sarandi*“, koji je ispraćen nekih 20 milja od Malvina te se morao zaputiti u Buenos Aires. Na Malvine je 3. ožujka 1833. stigao novi britanski guverner, Matthew Brisbane. Međutim, njega je nekoliko mjeseci kasnije, 26. kolovoza 1833. ubila skupina Argentinaca na čelu s Antoniom Riverom koji su došli na Malvine s Vernetom. Tijekom 6 mjeseci su preoteli kontrolu Britancima bez mogućnosti stupanja u kontakt s Buenos Airesom. Britancima je 7. siječnja 1834. stigla pomoć u 2 broda te su uspjeli zarobiti Rivera i njegove ljude i poslati ih u Ujedinjenu Kraljevinu na suđenje. U zapisima britanskih vlasti upisana je činjenica da su Rivero i drugovi s jarbola skinuli britansku zastavu te podigli zastavu Argentine.¹⁶

Ujedinjena Kraljevina je svoju vojnu akciju utemeljila na tri činjenice: na svojoj jurisdikciji nad Otocima tijekom XVIII. stoljeća, na nepriznavanju imenovanja Verneta i njegovog nasljednika Mestiviera te na stavu da su Otoci nakon njihovog napuštanja 1811. i nakon napada broda „*Lexington*“ 1831. postali *res nullius*. Možemo onda zaključiti da su, prema tom shvaćanju, Otoci mogli biti zauzeti od strane bilo koje sile koja bi ih mogla i obraniti bez obzira na *titulus*.¹⁷

6. Prigovori Republike Argentine povodom britanskog zauzimanja otoka (1833. godine) i ponovljeni zahtjevi do osnivanja Ujedinjenih naroda

Čim je stigla u Buenos Aires vijest o britanskom zauzimanju Malvinskih otoka, Vlada je prosvjedovala pred britanskim otpravnikom poslova, Philipom Goreom te izvijestila sve akreditirane strane predstavnike i Kongres o nastaloj situaciji. Na sjednici Kongresa o stanju na Malvinskim otocima odlučeno je poslati oštar prosvjed britanskoj vladi, a kao posljednji adut zatražiti arbitražu Francuske, Sjedinjenih Američkih Država ili Rusije.¹⁸ Profesor Riesman ističe da manje utjecajnijoj državi kao Argentini u takvom slučaju preostalo isključivo neplodono i stalno prigovarivanje na takve postupke velesila.¹⁹

Dana 17. lipnja 1833. argentinski veleposlanik u Londonu, Manuel Moreno, predao je *Foreign Officeu* opširnu prosvjednu notu. U njoj se ističe da je bila jasna suverenost španjolske Krune nad tim Otocima te da, budući da je prestala suverenost Španjolaca nad tim područjem zbog osamostaljenja bivših španjolskih područja u Americi, Ujedinjena

¹⁵ DRNAS DE CLÉMENT, *op.cit* (bilj.1), str. 22.

¹⁶ *Ibid.*, str. 23.

¹⁷ TONDINI, *op.cit* (bilj.4), str.21.

¹⁸ DRNAS DE CLÉMENT, *op.cit* (bilj.1), str. 25.

¹⁹ RIESMAN, *op.cit*. (bilj.10), str. 301.

Kraljevina ne može iz toga crpiti svoja prava.²⁰ Na tu prosvjednu notu je britanski ministar *lord* Palmerston odgovorio 8. siječnja 1834. s tvrdnjom da su otoci bili napušteni kad su se Britanci na njima iskricali te da su oni od tog dana dio britanskog carstva. Argentinski veleposlanik je odbio te argumente i ponovno prosvjedovao 29. prosinca 1834. (nakon čega nastaje dugo razdoblje britanske šutnje na argentinske zahtjeve), zatim 18. prosinca 1841. te 10. ožujka 1842. Argentinske protestne note nizale su se sve do danas. Zanimljiva je činjenica da Ujedinjena Kraljevina ističe da Argentina nije na stalan način prosvjedovala od 1833. zbog čega je izjavila da je britanski posjed, koji je duži od 150 godina, dosjeo.²¹ Drnas de Clément ističe da Barberis u svom djelu „*La prescripción adquisitiva y la costumbre en el derecho internacional*“ kaže kako ne postoje slučajevi u pravu gdje bi područje u sporu pripalo onome koji bi ga stjecao dolozno.²²

U parlamentarnoj debati 25. srpnja 1848. u Londonu, W. Molesworth je predložio u Donjem domu britanskog parlamenta priznanje argentinskog suvereniteta na Otočju; a godinu dana kasnije isto je ponovio S. Baillie.

Godine 1892. Britanci su Malvinske otoke proglasili kolonijom, a godine 1908., s nadopunama tijekom 1917., pridodali su Malvinskim otocima, kao „*dependences*“, sljedeće otoke i otočja: Južnu Georgiju, Južne Sandwich, Južne Orkade, Južne Shetland te Grahmovu Zemlju.²³ Potrebno je napomenuti da se Antarktičkim ugovorom iz 1959. svi zahtjevi za suverenost na područja južnije od 60° južne zemljopisne širine nalaze pod moratorijem.

Na samom početku Drugog svjetskog rata sve američke države su u rujnu 1939. održale u Panami „Interameričku konferenciju“ kako bi aktivirale potrebne obrambene mehanizme i sačuvala regiju od ratnog razaranja. Na toj Konferenciji predstavnik Argentine je uvrstio u Deklaraciju da njegova zemlja ne priznaje dominaciju ni jedne europske sile nad Malvinskim otocima ili na nekim drugim otocima u njihovoj blizini, te da Otoci ne smiju biti korišteni za djelatnosti vezane uz rat.²⁴

7. Razmatranje pitanja Malvinskih otoka u okviru Ujedinjenih naroda

Osnivanje Ujedinjenih naroda 1945. stvorilo je u Argentini stanoviti optimizam što se tiče početka rješavanja spora oko Malvinskih otoka. Već je 23. svibnja argentinski predstavnik M. Carcano izjavio rezervu Argentine po pitanju Malvinskih otoka u Ujedinjenim narodima. Isto tako je već na prvom zasjedanju Opće skupštine 1946. argentinsko izaslanstvo službeno obznanilo nepriznavanje britanskog suvereniteta nad Otocima te obrazložilo argentinska prava nad istima. Iste godine londonski predstavnici upisali su otoke Falkland u popis „nesamoupravnih područja“, prema rezoluciji A/66/1, pa je Argentina odmah predala notu s rezervom svojih prava na to Otočje. Taj postupak ponavlja se svaki put kad Ujedinjena Kraljevina iznosi pred UN svoje obvezno izvješće o otocima.²⁵

Status nesamoupravnih područja podrazumijeva postojanje mandata UN-a da se takvo područje dekolonizira od neke strane sile koja koristi privremeni međunarodni konsenzus za upravljanje tim teritorijem. Konačno rješenje procesa dekolonizacije podrazumijeva primjenu prava samoodređenja naroda. Ujedinjena Kraljevina se povremeno služila prijeljnom samoodređenja umjetno i ciljano useljenih stanovnika, ali činjenica da to

²⁰ TONDINI, *op.cit* (bilj.4), str. 22.

²¹ UN, Opća skupština XIX. zasjedanje, New York 1965., str. 490; cit. prema: DRNAS DE CLÉMENT, *op.cit* (bilj.1), str. 26.

²² DRNAS DE CLÉMENT, *op.cit* (bilj.1), str. 26.

²³ TONDINI, *op.cit* (bilj.4), str. 25.

²⁴ *Ibid.*

²⁵ *Ibid.*, str. 26. DRNAS DE CLÉMENT, *op.cit* (bilj.1), str. 29.

stanovništvo nije autohtono nego ono posjeduje državljanstvo kolonijalne metropole te je u svemu podvrgnuto toj metropoli i njoj odgovara, stvara tolike pravne prepreke, da se London do sada nije odlučio na takav korak.

Ujedinjeni narodi 14. prosinca 1960. izglasavaju rezoluciju A/1514 (XV) kojom se osuđuje bilo kakav pokušaj bilo koje zemlje da „u cjelini ili djelomično naruši nacionalnu cjelovitost ili teritorijalni integritet druge države“. Rezolucija je ohrabrila argentinska diplomatska nastojanja da se pitanje počne rješavati multilateralno. Opća skupština UN-a je zatim, 27. studenog 1961. donijela rezoluciju A/1654 (XVI), koja je opetovala sadržaj rezolucije A/1514 (XV), ali je odredila i stvaranje Posebnog odbora sastavljenog od 24 države. Taj odbor je skraćenim imenom nazivan „Odbor dvadesetčetvorice“, ali službeni naziv, koji prikazuje i njegovu svrhu jest: „Posebni Odbor za preispitivanje stanja u vezi primjene Deklaracije neovisnosti kolonijalnih zemalja i naroda“. Malvinski otoci, koje je Ujedinjena Kraljevina službeno proglasila kolonijom, obuhvaćeni su tom Rezolucijom. Odbor je podijeljen u tri Pododbora, a Malvinski je slučaj dodijeljen trećem Pododboru.²⁶

Argentina je 1964. zatražila rezoluciju UN-a koja bi zatražila ponovnu uspostavu teritorijalne cjelovitosti argentinskog teritorija te spriječila eventualni pokušaj samoodređenja tamošnje populacije koja nije autohtona. Ujedinjena Kraljevina je odgovorila da, prema svojoj pravnoj interpretaciji rezolucije A/1514 (XX), Argentina želi povrijediti integritet britanskih teritorija i izvršiti aneksiju jednog dijela njenog teritorija. Navela je također da narod na Otocima ne želi neovisnost, niti se želi pripojiti jednoj stranoj sili.

Na sjednici održanoj 17. studenog 1965. IV. Odbor Opće skupštine za posebna politička pitanja i pitanja dekolonizacije usvojio je prijedlog rezolucije, kojeg je Opća skupština usvojila 16. prosinca 1965. kao rezoluciju A/2065 (XX) (s 94 glasa „za“, nijednim protiv te 14 suzdržanih). Tom rezolucijom se priznaje „da postoji spor između Ujedinjene Kraljevine Velike Britanije i Sjeverne Irske i Argentine u vezi suverenosti“ nad Otocima te se pozivaju obje strane da nastave pregovore u skladu s Poveljom UN-a, rezolucijom A/1514 (XV), preporukama „Odbora dvadesetčetvorice“ te uzimajući u obzir „interese stanovništva Malvinskih otoka“. Bluth naglašava da se spominjanjem „interesa“ stanovnika Malvina u rješavanju spora implicitno isključuje primjenu prava na samoodređenje otočana.²⁷ Ovom rezolucijom se također koristi riječ „područje“ za Malvinske otoke, ne ulazeći u pitanje je li to područje kolonija ili je okupirano od strane sile. S druge strane, naglašavanjem potrebe mirnog rješavanja spora između dviju zemalja, onemogućava se Ujedinjenoj Kraljevini poduzimanje unilaterlnih čina u vezi sudbine spornog područja.²⁸

Dana 14. prosinca 1973. Opća skupština je donijela rezoluciju A/3160 (XXVIII) u kojoj se izražava zahvalnost argentinskoj vladi za napore u cilju olakšavanja procesa dekolonizacije i života stanovništva Malvina. U istoj se rezoluciji dodaje i zabrinutost zbog nedostatka napretka u pregovorima. Ujedinjena Kraljevina je bezuspješno pokušavala uključiti delegaciju stanovnika Malvina u raspravu.²⁹ Iste je godine Opća skupština usvojila rezoluciju A/31/49, koja je u suštini vrlo slična prethodno spomenutoj.

Značajno je i djelovanje Ujedinjenih naroda tijekom ratnih zbivanja 1982. Tako je, dan prije samog argentinskog iskrcavanja na Malvinskim otocima, 2. travnja 1982. Predsjedatelj Vijeća sigurnosti UN-a izrazio svoju zabrinutost zbog napetosti u regiji te pozvao strane da se suzdrže od primjene sile. Rezolucija S/502 (1982) Vijeća sigurnosti UN-a usvojena je 3. travnja, dan nakon iskrcavanja argentinskih snaga. Njome se zahtjeva trenutni prekid neprijateljstava, povlačenje argentinskih snaga i daljnje traženje od dviju Vlada da nađu diplomatsko rješenje sporu. Nekoliko dana kasnije, 13. travnja argentinski veleposlanik

²⁶ *Ibid.*, str. 26 i 27.

²⁷ BLUTH, C., *op.cit* (bilj.6), str. 9.

²⁸ DRNAS DE CLÉMENT, *op.cit* (bilj.1), str. 31.

²⁹ *Ibid.*, str. 34.

pri UN-u prihvatio je ispunjenje rezolucije S/502 (1982), ukoliko i Ujedinjena Kraljevina prestane s neprijateljskim djelovanjem i ako ne bude ignorirala pozive i rezolucije UN-a. Vijeće sigurnosti je usvojilo i rezoluciju S/505 (1982) u vezi ratnog stanja u kojemu se još jednom pozivaju strane na prekid neprijateljstava, a navedena je i mogućnost slanja promatrača Ujedinjenih naroda u ratnu zonu. Značajan je bio Prijedlog rezolucije Vijeća sigurnosti tadašnjih članica Španjolske i Paname; one su predložile trenutni prekid vatre i potpuno ispunjavanje rezolucija S/502 (1982) i S/505 (1982) Vijeća. Ipak prijedlog nije prošao zbog veta Ujedinjene Kraljevine i SAD-a.³⁰

Iako je Argentina bila vojno poražena, na zahtjev dvadeset država Latinske Amerike, pitanje Malvinskih otoka uvršteno je u raspored Opće skupštine UN-a za 1982. Tako je 4. studenog 1982. Opća skupština prihvatila rezoluciju A/37/9, u kojoj se još jednom osuđuje postojanje kolonijalnih posjeda te utvrđuje prekid neprijateljstava i potreba mirnog rješavanja spora o suverenosti na Malvinskim otocima. Godine 1983. i 1984. su usvojene rezolucije A/38/12 i A/39/6 sličnog sadržaja. Može se istaknuti da sve rezolucije usvojene nakon rata lociraju problem u okvirima rezolucija A/1514 (XV), A/2065 (XX) i A/31/49.³¹

Zanimljiv je bio zaokret u formulaciji sljedeće rezolucije u vezi Malvinskih otoka pri izradi i usvajanju rezolucije Opće skupštine A/40/21 od 27. studenog 1985. s ciljem povećanja podrške drugih država te ponovnog pokretanja i ubrzanja pregovora s Ujedinjenom Kraljevnom. Tako je izbačena formulacija „spor o suverenosti“ i zamijenjena s „postojeći problemi između dviju država uključujući sve aspekte budućnosti Otoka“. Također je izbrisan i dio o „interesima stanovništva“. Isto tako, to tijelo odbilo je prijedlog Ujedinjene Kraljevine da se uvrsti pozivanje na pravo na samoodređenje naroda u toj rezoluciji. Argentina je nastavljala sličnom redakcijom rezolucija te su tako prihvaćene rezolucije A/41/40 od 25.11.1986., A/42/19 od 17.11.1987. i A/43/25 od 17.11.1988.³²

8. Bilateralni pregovori nakon osnivanja Ujedinjenih naroda i razdoblje do ratnog sukoba 1982.

U siječnju 1966. prividno se postiže napredak u odnosima Ujedinjene Kraljevine i Argentine jer u Buenos Aires stiže britanski ministar vanjskih poslova, Michael Stewart. On potpisuje s argentinskim ministrom Miguelom Angelom Zabala Ortizom izjavu prema kojoj Britanci prihvaćaju rezoluciju A/2065 (XX) UN-a, tako da u srpnju iste godine zaista i počinju bilateralni pregovori. Za ovo je razdoblje značajna Zajednička deklaracija od 1. srpnja 1970. koja se objavila u Buenos Airesu. U toj se Deklaraciji uređuju određena pitanja vezana uz komunikacije i promet, s mišljenjem da će se na taj način „moći pomoći procesu trajnog rješenja spora između dviju Vlada na koji se odnosi rezolucija UN-a A/2065 (XX)“. Isto tako, britanska nota od 21. studenog 1969. upućuje na potrebu „konačnog i prijateljskog rješenja spora o suverenosti nad Malvinskim otocima uzimajući u obzir interese stanovništva Otočja u skladu s rezolucijom A/2065 (XX)...“.³³

O samom mišljenju britanske administracije kako njihov *titulus* nad Malvinskim otocima nije bolji od argentinskog, ukazuje prijedlog Krune iz 1974. Kako navodi bivši argentinski veleposlanik Ortiz de Rozas, 11. lipnja 1974., veleposlanstvo Ujedinjene Kraljevine u Buenos Airesu uputilo je argentinskoj vladi prijedlog o uspostavi kondominija nad Malvinima. Britanski prijedlog odmah je prihvaćen od strane argentinskog predsjednika Juana D. Perona. On je naredio argentinskom ministru vanjskih poslova Vignesu pokretanje postupka za formalno prihvaćanje tog plana; a plan je već prije bio dobio

³⁰ *Ibid.*, str. 38-39.

³¹ *Ibid.*, str. 41-42.

³² *Ibid.*, str. 43-44 i 46.

³³ *Ibid.*, str. 33.

zeleno svjetlo upravnih tijela *Kelpera*. Ipak, nakon dva tjedna, smrt Peróna je vrlo brzo prekinula realizaciju tog sporazuma. Peronovi nasljednici nisu vjerovali da bi kondominij bio put prema argentinskom suverenitetu pa je London mjesec dana nakon Perónove smrti povukao prijedlog.³⁴

Nekoliko godina kasnije, Ujedinjena Kraljevina učinila je potez koji je bio presudan za prekid konstruktivnih pregovora. Dana 3. siječnja 1976. na Malvinske otoke je stigla, na britanskom ratnom brodu, znanstvena ekspedicija koju je predvodio *lord* Edward Shackleton. Svrha mu je bila izvođenje geoloških istraživanja u potrazi za naftom i plinom u podmorju u blizini Malvina i analiza mogućnosti gospodarskog razvoja Arhipelaga. Argentina je prosvjedovala zbog njegovog dolaska bez konzultacije s Buenos Airesom, ali je London zanemario prosvjed. Britanska vlada je odgovorila da se Argentina mora držati odluka UN-a i prijašnjih dogovora kako treba jamčiti napredak i blagostanje otočana. Nakon povratka u London, Shackleton je objavio opširno izvješće za javnost prema kojem pod malvinskim vodama postoji zanemariva količina fosilnih goriva. U drugom, tajnom izvješću, za kojeg je Argentina saznala deset godina kasnije, navodi se da ima fosilnih goriva na površini od 200.000 km², što će kasnija istraživanja i potvrditi. Zbog prethodnih rezolucija UN-a, Ujedinjena Kraljevina nije mogla pristupiti iskorištavanju tih izvora bez suglasnosti Argentine. Mnogi analitičari smatraju mogućim da je zato sama britanska vlada počela navoditi argentinske vojne vlasti na put oružanog sukoba, kako bi Ujedinjena Kraljevina učvrstila svoj položaj na južnom Atlantiku nakon predvidljivog argentinskog vojnog poraza.³⁵ Profesor Laver u svom radu navodi suživot dviju skupina Otočana na Malvinima. Jedni, koji su bili voljni prije rata prihvatiti dogovor s argentinskom stranom i drugi, koji su bili bliski britanskim interesima i željeli *status quo*. Isti autor navodi mišljenja nekih otočana da su interesi monopolističke kompanje *Falkland Island Company* onemogućili predratni dogovor s Argentinom.³⁶

Godine 1979. po prvi puta, preko ministra Nicholasa Ridleyja, London najavljuje mogućnost da se na osnovi načela samoodređenja naroda stanovnici Malvina osamostale od Ujedinjene Kraljevine ako Kruna raspiše referendum. Od tog trenutka u dvonacionalnim tijelima, koja su se ponekad sastajala, britanski su izaslanici odbijali raspravljati o idejama kao što su to: eventualna argentinska suverenosti, kondominij ili nešto slično. Godinu dana kasnije isti ministar Ridley, ali samo usmeno, predlaže moguće britansko priznanje argentinskog suvereniteta nad Malvinima, pod uvjetom da Argentina ta područja Britancima daje u zakup, na neodređeno vrijeme. Argentina je smatrala da bi takvom formulacijom suverenost bila samo nominalna i bez određenog termina za prestanak takvog stanja.³⁷

U takvoj situaciji u Argentini, ratna mornarica pripremila je plan zauzimanja Otočja. Plan je imao kao uzor zauzimanje portugalske kolonije Goe, na indijskom teritoriju, koju je Indija zauzela s manjim brojem portugalskih žrtava, uz mlaku osudu Ujedinjenih naroda. U tom planu se predvidjelo da bi tadašnjih 1800 stanovnika bilo premješteno u Urugvaj. Argentinska Vojna hunta je plan svoje mornarice odbila 1976. i 1978.³⁸

Do eskalacije napetosti došlo je kad je argentinski poduzetnik Constantino Davidoff sklopio ugovor s jednom britanskom firmom o otkupu ostataka skladišta koji su se nalazili na otoku Južna Georgija (španj. San Pedro). Davidoff je radove započeo navodno sa znanjem

³⁴ TONDINI, *op.cit* (bilj.4), str. 34. ORTIZ DE ROZAS, "Sin guerra, ya serían nuestras las Malvinas", 01.04.2006., „La Nacion“, Buenos Aires. (http://www.lanacion.com.ar/nota.asp?nota_id=793783; 03. studenog 2009.).

³⁵ TONDINI, *op.cit* (bilj.4), str. 36. Vidi i: http://www.mindef.gov.ar/edna/biblioteca/coleccion/59_2001.htm; (03. studenog 2009.).

³⁶ LAVER, R., „The Falklands/Malvinas: A New Framework for Dealing with the Anglo-Argentine Sovereignty Dispute“, *Fletcher Forum of World Affairs*, sv. 25:2, 2001., str. 151.

³⁷ DRNAS DE CLÉMENT, *op.cit* (bilj.1), str. 36 i 88.

³⁸ TONDINI, *op.cit* (bilj.4), str. 36-37.

i odobrenjem administracije u Portu Stanleyu i s dozvolom britanskog veleposlanstva u Buenos Airesu. Ekspedicija Davidoffa je 19. ožujka 1982. stigla na mjesto napuštenih objekata s potporom argentinske ratne mornarice, a radnici su izvjesili argentinsku zastavu, što nije bilo predviđeno. Ujedinjena Kraljevina je to smatrala ugrožavanjem svoje suverenosti pa je poslala prema Malvinima dvije nuklearne podmornice i ratni brod „*Endurance*“, s nalogom da vrati radnike na kopno.³⁹ Takozvani „Incident Južne Georgije“, koji je u samom vojnom vrhu Argentine izazvao polemike, motivirao je Vijeće sigurnosti UN-a da, na inicijativu Ujedinjene Kraljevine, održi izvanrednu sjednicu 1. travnja 1982. Na njoj se pozvalo Argentinu da uspostavi prethodno stanje na Južnoj Georgiji, a objema stranama je naređeno da nastave s pregovorima, koji su već dulje vremena bili prekinuti.⁴⁰

Javno mnijenje, a i mišljenje većine diplomata i pravnih eksperata u Argentini, smatralo je da je uloga UN-a pri rješavanju sporova u svijetu sve slabija. U argentinskoj vladi se smatralo da; bude li Argentina zauzela glavni grad Malvina te tako prekinula to britansko gospodarenje, uz povlačenje svojih jedinica nakon nekoliko dana; negativnih vanjskopolitičkih posljedica ne bi bilo. Argentina je računala na ogromnu udaljenost Otočja od Ujedinjene Kraljevine, na nespremnost Britanaca da se uključe u novi kolonijalni rat u vrijeme kad je u svijetu dekolonizacija upravo završavala te na malu važnost Arhipelaga s ekonomskog gledišta.⁴¹ Tada Buenos Aires još nije bio upoznat sa sadržajem važnog izvješća *lorda Shackletona*. Računalo se i na neutralnost Sjedinjenih Američkih Država. Tijekom rata koji je uslijedio vojna baza na otoku Ascención u posjedu SAD-a stavljena je Britancima na raspolaganje, kao i sve satelitske snimke koje su se odnosile na pokrete argentinskih snaga.⁴²

9. Pitanje Malvinskih otoka u okviru drugih međunarodnih organizacija

U svojoj diplomatskoj borbi u ovom sporu, Republika Argentina je imala punu potporu većega dijela Latinske Amerike. Čile je bio iznimka, a razlog tomu je veliki broj neriješenih graničnih pitanja između Čilea i Argentine (tada je najvažniji spor bio onaj oko razgraničenja kanala Beagle, koji je britanska kraljica arbitražnom odlukom dodijelila Čileu).

Unutar Međumeričkog sustava (*Sistema Interamericano*) Argentina je pokušavala dobiti široku podršku pri izražavanju rezerve svojih prava. Godine 1947. potpisan je u Petropolisu (Brazil) Međumerički pakt uzajamne pomoći (*Tratado Interamericano de Asistencia Reciproca - TIAR, ili Inter-American Treaty of Reciprocal Assistance- IATRA*). Pakt je obrambeni kontinentalni sporazum, prema kojem se sve američke države moraju uzajamno braniti od izvankontinentalne agresije. Argentina je pri potpisivanju izjavila rezervu svojih prava na Malvinske otoke i druge otoke južnog Atlantika kao i na argentinski antarktički sektor. Valja napomenuti da je Paktom uspostavljena „Interamerička zona sigurnosti“ koja uključuje sva područja u sporu između Argentine i Ujedinjene Kraljevine.⁴³ Za vrijeme ratnih zbivanja, kako bi se raspravilo o primjeni IATRA-e, sastalo se Vijeće tog saveza 28. travnja 1982. Stav Washingtona je bio presudan unutar IATRA-e. Na prvoj sjednici je Alexander Haig, državni tajnik SAD-a dao naslutiti da će njegova vlada poduprijeti neki vid primjene obrambenog sporazuma. Ipak, dva dana kasnije, objavio je da Ujedinjena Kraljevina nije agresor nego Argentina te da je ona ta koja mora povući svoje snage s Malvina. Pri glaso-

³⁹ *Ibid.*, str. 38-40.

⁴⁰ DRNAS DE CLÉMENT, *op.cit* (bilj.1), str. 37.

⁴¹ *Ibid.*, str. 39.

⁴² TONDINI, *op.cit* (bilj.4), str. 38 i 44.

⁴³ SCHACHT ARISTEGUIETA E., „Reaccion de la America Latina y del Tercer Mundo en relacion con el problema de las Islas Malvinas. Decisiones de los gobiernos y de los organismos latinoamericanos“, *Anuario Argentino de Derecho internacional*, sv.2, 1986, str. 39-40.

vanju, SAD, Čile i Kolumbija su se usprotivile bilo kakvoj akciji u obranu Argentine. Meksiko se nakon toga povukao iz IATRA-e, a cijeli taj obrambeni pakt, zbog argentinskog iskustva, ubrzo je potpuno pao u zaborav.⁴⁴ Organizacija se oglasila samo rezolucijom u kojoj se poziva na mirno i pravno rješavanje sporova te izjavljuje svoje protivljenje sankcijama Europske ekonomske zajednice Argentine i poziva na poštivanje rezolucije S/502 (1982) Vijeća sigurnosti UN-a. Isti autor dodaje da je XX. sastanak ministara vanjskih poslova američkih država, održanog u okviru Organizacije američkih država, osudilo Ujedinjenu Kraljevinu zbog njenog prekomjernog napada na Argentinu čime se ugrozila regionalna sigurnost.⁴⁵

Godine 1948. u Bogoti, na IX. Međuameričkoj konferenciji, koja ujedno označava početak Organizacije američkih država (*Organización de Estados Americanos*, OEA, ili *Organization of American States*, OAS), izglasana je rezolucija o osnivanju Američkog odbora za zavisna područja, čija je svrha bila praćenje njihovog statusa te poticanje na pregovore, kako bi prestala izvan-kontinentalna dominacija nad njima.⁴⁶ Na sastanku na Kubi 1949., taj se Odbor sastao po prvi puta te definirao razliku između područja koji su „pod kolonijalnom vlašću“ i onih koji su „pod okupacijom“. Malvinski otoci, Južna Georgija, otočje Južni Sandwich te južnoamerički dio Antarktika i Belize, ubrojani su u ovu drugu kategoriju. Što se tiče Malvina, oni su definirani kao „područje pod *de facto* okupacijom od strane sile“.⁴⁷

Rezolucija XCVI usvojena na X. Interameričkoj konferenciji u Caracasu 1954. ponovila je stajališta Odbora, solidarizirala se sa zahtjevima američkih država, izrazila svoje uvjerenje u mirno rješavanje sporova i oštro se usprotivila korištenju sile za održavanje kolonijalnih sustava i teritorijalnu okupaciju u Americi.

U travnju godine 1973., OAS na svom zasjedanju u Washingtonu zaprimio je argentinsku žalbu zbog britanskog odugovlačenja pri rješavanju spora. U svom je govoru argentinski ministar McLoughlin insinuirao mogućnost da argentinska strana oštro odgovori na britanska odugovlačenja. Godinu dana kasnije u Atlanti, na narednoj skupštini Organizacije, argentinski je predstavnik ponovio takav stav.⁴⁸

Dana 16. siječnja 1976. Interamerički pravni odbor Organizacije američkih država, na osnovi Shakletonove ekspedicije, usvojio je Deklaraciju o problemu Malvinskih otoka. U tom dokumentu je zaključeno da Argentina ima neosporiv suverenitet nad Malvinskim otocima, da izvankontinentalni ratni brodovi na američkim morskim područjima predstavljaju prijetnju za mir i sigurnost u regiji te da se treba uspostaviti postupak vraćanja Otočja Argentini.⁴⁹

Valja istaknuti također i Deklaraciju Opće skupštine OAS-a o pitanju Malvinskih otoka, koja je 2. lipnja 1998. usvojena aklamacijom na XXVIII. redovitom zasjedanju te organizacije u Caracasu.⁵⁰

10. Ratna zbivanja na Malvinskim i obližnjim otocima te utjecaj rata na međunarodnopravni status Malvinskih otoka

Kako je prije bilo napomenuto, takozvani „Incident na Georgiji“ te nedostatak prave volje s britanske strane za rješavanje spora oko suverenosti, vodili su do argentinskog zauzimanja Malvinskih i drugih otoka na južnom Atlantiku 2. travnja 1982. Nakon što je 1. travnja predsjedatelj Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda izrazio zabrinutost zbog

⁴⁴ TONDINI, *op.cit* (bilj.4), str. 43-44 i 144. Vidi i: <http://es.wikipedia.org/wiki/TIAR>; 10. studenog 2009.

⁴⁵ SCHACHT ARISTEGUIETA, *op.cit* (bilj.42), str. 50.

⁴⁶ DRNAS DE CLÉMENT, *op.cit* (bilj.1), str. 54.

⁴⁷ TONDINI, *op.cit* (bilj.4), str. 28-29.

⁴⁸ TONDINI, *op.cit* (bilj.4), str. 28-29.

⁴⁹ DRNAS DE CLÉMENT, *op.cit* (bilj.1), str. 56-58. SCHACHT ARISTEGUIETA, *op.cit* (bilj.42), str. 40.

⁵⁰ DRNAS DE CLÉMENT, *op.cit* (bilj.1), str. 59.

napetosti u regiji, britanski ministar vanjskih poslova *lord Carrington* zahtjeva povlačenje argentinskih radnika koji su zakonito boravili na Južnoj Georgiji (San Pedro) ili „će ih *Endurance* (britanski ratni brod) vratiti gdje im je mjesto“.⁵¹ Poslije argentinskog iskrcavanja, 3. travnja je usvojena rezolucija Vijeća sigurnosti UN-a s 10 glasova za, 4 suzdržana i panamskim glasom protiv. Argentinske snage se predaju 14. lipnja 1982. potpisivanjem „prekida vatre“.⁵²

U to vrijeme Sjedinjene Američke Države, pozivajući se na ugovorne obveze s Ujedinjenom Kraljevinom, ne poštuju odredbe ugovora koje ih vezuju s drugim kontinentalnim državama te otvoreno staju na stranu Ujedinjene Kraljevine omogućujući joj korištenje sofisticirane vojne opreme. Tijekom samog sukoba Latinska Amerika je poduzela vrlo diskretne akcije dok se u drugim dijelovima svijeta taj sukob vrlo apatično promatrao. U okviru UN-a Argentina, Nikaragva, Panama i Venezuela su 24. svibnja te ratne godine optužile Ujedinjenu Kraljevinu za „ratobornost“. Posebno se to odnosilo na britansku odluku proširenja zone ratnog djelovanja do rijeke de la Plata, pri tome ugrožavajući sigurnost Argentine, Bolivije, Paragvaja i Urugvaja. Istodobno su Europska ekonomska zajednica i tadašnji G7 dali potporu Ujedinjenoj Kraljevini.⁵³ Ipak je potrebno naglasiti stajališta pojedinih zemalja Europe. Tako je Španjolska donijela službenu deklaraciju u kojoj se izražava potreba uspostavljanja cjelovitosti argentinskog teritorija. Francuska je službeno priopćila da rat na Malvinima ne smije postati osvetnički rat, podsjećajući da ona nije nikada priznala britansku suverenost nad Malvinskim otocima. Za vrijeme sukoba Sovjetski Savez je ocijenio britansko ponašanje kao kolonijalno, i naglasio da Ujedinjena Kraljevina crpi svoju snagu jedino iz oružja, pritisaka i ucjena. Meksiko je kritizirao Ujedinjenu Kraljevinu jer je, iako članica Vijeća sigurnosti, uputila vojne snage na Malvine, što je u potpunosti suprotnosti s rezolucijom S/502 (1982). Panama se solidarizirala s Argentinom kao i Brazil. Peru je pozdravio dekolonizaciju Malvinskih otoka, a Venezuela i Nikaragva pozdravile su argentinsko iskrcavanje.⁵⁴

Pokret nesvrstanih država je na sastanku u Havani usvojio rezoluciju u kojoj se kritizira vojna prisutnost Ujedinjene Kraljevine na južnom Atlantiku, traži trenutni prestanak pomažanja SAD-a Ujedinjenoj Kraljevini te potvrđuje svoju podršku argentinskoj suverenosti nad Malvinskim otocima. Na kraju, Pokret poziva na pravedno, trajno i mirno rješenje sukoba u skladu s rezolucijom S/502 (1982).

Po ocjenama nekih međunarodnih stručnjaka, argentinska vlada je, uz znanje stranih sila, izvršila iskrcavanje na Malvinske otoke s ciljem ukazivanja na udaljenost britanske prijestolnice i Malvinskih otoka. Argentina je također htjela ukazati na ekonomsku neisplativost britanskog održavanje vojnih baza na južnom Atlantiku. Isto tako, namjera je bila prekinuti posjed Britanaca na tim područjima nakon što se dovoljno čekalo mirno rješavanje spora. Ideja je prema tim analitičarima bila zauzeti i napustiti Otočje prije samog britanskog iskrcavanja. Ipak, bodrena od strane određenih svjetskih čimbenika Argentina je odlučila ratovati za posjed nad Otocima.⁵⁵

Usprkos argentinskom vojnom porazu, koji bi prema mnogim analitičarima mogao učvrstiti britansku dominaciju nad Malvinskim otočjem i obližnjim otocima, spor između dviju država i dalje je vrlo aktualan. Tako su zemlje Latinske Amerike uspjele uvrstiti u dnevni red Opće skupštine UN-a 1982. pitanje Malvina. Pri tome, i države pokretačice inicijative i sami Ujedinjeni narodi, primijenili su načelo po kojoj ratna zbivanja ili *de facto*

⁵¹ *Ibid.*, str. 38.

⁵² SCHACHT ARISTEGUIETA, *op.cit* (bilj.42), str. 45.

⁵³ *Ibid.*, str. 46 i 47.

⁵⁴ *Ibid.*, str. 48 i 49.

⁵⁵ DRNAS DE CLÉMENT, *op.cit* (bilj.1), str. 39.

promjene stanja na spornom području, koje je još uvijek predmet međunarodnih rasprava, ne smiju prejudicirati ishod spora.

Tako je Opća skupština UN-a 4. studenog 1982. izglasala rezoluciju A/37/9 prema kojoj se održavanje kolonijalnog stanja na bilo kojem području suprotstavlja idealima općeg mira kojeg podržava UN te u kojoj se pozivaju strane na pregovore o spornim područjima. Važno je ovdje da još jednom, i to nakon rata, Rezolucija uvrštava „suverenost“ kao glavnu temu teksta, dok na drugoj strani vlada premijerke Margaret Thatcher, odlučnije nego ikada, odbija razgovarati o suverenosti. Ujedinjeni narodi su nastavljali i nakon rata s priznavanjem spora oko suverenosti nad Otocima, nikada ne prihvaćajući „želje“ stanovnika Malvina, već samo njihove „interese“ kao čimbenik pri rješavanju spora.

11. Status Malvinskih otoka nakon 1982. i odnos između Argentine i Ujedinjene Kraljevine s pitanjem suvereniteta pod „kišobranom“

Sredinom lipnja 1984. izaslanstva argentinskog i britanskog ministarstva vanjskih poslova održavali su, po prvi puta nakon rata, u Bernu (Švicarskoj), radni sastanak glede eventualnog nastavka pregovora. Istog dana, britanska vlada je potpisivala, bez ikakvih konzultacija s Argentinom, prvi ugovor za crpljenje plina i nafte u podmorju „zone Falklanda“ s britanskom kompanijom *Firstland Oil and Gas Co.*⁵⁶

Dana 27. listopada 1986. London je prihvatio brazilski prijedlog o proglašenju Atlantskog oceana između Afrike i Južne Amerike „Zonom mira i suradnje“, da bi dva dana kasnije objavio unilateralnu „Izjavu o ribolovu na jugozapadnom Atlantiku“. Tom izjavom je prisvojio jurisdikciju nad ribolovnom zonom 150 milja od obale „sa svim pravnim učincima koji iz toga proizlaze“. Da bi stvar bila do kraja jasna, 12. studenog 1986. britanska vlada je donijela odredbu kojom se eksplicitno spominje da se to odnosi na Malvine.⁵⁷

Od tada nekoliko deklaracija Pokreta nesvrstanih zemalja, Svjetske interparlamentarne unije, ali i MERCOSUR-a, Organizacije američkih država kao i nekih drugih međunarodnih organizacija podržale su u svemu što je bitno sve argentinske zahtjeve. Godine 1988. Vijeće sigurnosti UN-a osudilo je britanske vojne vježbe *Fire Focus* s uporištem na Malvinskim otocima, jer su te vježbe kršile rezolucije UN-a o suzdržavanju od bilo kakvih vojnih aktivnosti na Malvinima i obližnjim vodama.⁵⁸

Godine 1989. tek izabrani predsjednik Carlos S. Menem odlučio je ne zatražiti u Općoj skupštini UN-a uobičajenu rezoluciju potpore. Naprotiv, uspostavio je diplomatske odnose s Ujedinjenom Kraljevinom (1990.) te potpisao „Zajednički argentinsko-britanski dokument“ koji praktički zaleđuje raspravu o suverenitetu. U tom se dokumentu koristi izraz stavljanje pod „kišobran“ pitanje suvereniteta.⁵⁹ Takva formulacija ne znači odstupanje od dotada izražene politike, niti zanemarivanje međunarodnih rezolucija u vezi sa sporom, nego otvara mimo toga, moguć put suradnji na drugim područjima. Dobra volja Menemove vlade naišla je na britansko odbijanje drugih prijedloga, u ime stanovnika Otočja. Menem je ponudio nekoliko rješenja: da se Malvinski otoci pretvore u slobodnu državu pridruženu Argentini, po uzoru odnosa SAD-a i Puerto Rica (24. srpnja 1992.); podvrgavanje spora međunarodnoj arbitraži (4. siječnja 1993.) ili da Argentina otočnom stanovništvu isplati novčanu naknadu zbog promjene suvereniteta nad područjem (12. srpnja 1994.).⁶⁰ Profesor Dodds dodaje da

⁵⁶ DRNAS DE CLÉMENT, *op.cit* (bilj.1), str. 43.

⁵⁷ *Ibid.*, str. 45.

⁵⁸ *Ibid.*, str. 46.

⁵⁹ *Ibid.*, str. 47.

⁶⁰ TONDINI, *op.cit* (bilj.4), str. 59.

je Menem u veljači 1997. sugerirao zajednički suverenitet nad Malvinima kao kratkoročno rješenje prihvatljivo za Argentinu.⁶¹

Korištenje *Kelpera* u korist britanske kolonijalne politike dokazalo se i 1993. Tada su predstavnici otočana službeno predali u Londonu dokument od 13 točaka kojim određuju uvjete pod kojima bi vlada Ujedinjene Kraljevine mogla s Argentinom raspravljati o njihovoj sudbini. Neki od tih uvjeta stanovnika Malvina su: vlastito zakonodavstvo, vlastito neovisno pravosuđe, određivanje čije se vojne snage smiju stacionirati na Malvinima te samostalno odlučivanje o pravu na samoodređenje.⁶² Zadnja točka jasno je prikazala stvarne namjere cijelog dokumenta, a one prethodne točke ukazivale su na namjeru uspostave stvarne neovisnosti.

Izvan okvira bilateralnih pregovora, zbog spomenutog „kišobrana“, argentinski prosvjedi i zahtjevi koji se tiču Malvinskih i drugih otoka nastavili su se do danas. O tome svjedoči protestna nota argentinskog Ministarstva vanjskih poslova britanskoj Vladi iz 10. lipnja 2009. zbog britanskog nepoštivanja rezolucija UN-a koje zahtijevaju nastavak pregovora o suverenitetu nad Malvinima. Isto tako, 18. lipnja 2009. argentinski ministar vanjskih poslova J. Taiana je pred Specijalnim odborom za dekolonizaciju ponovio stavove Argentine s ciljem obrane „legitimnih i suverenih prava“ Argentine nad Malvinskim otocima te nad Južnom Georgijom, Južnim Sandwichima i njima pripadajućim morskim prostorima.⁶³

12. Status Malvinskih otoka kao nesamoupravnog područja i pitanje samoodređenja naroda

Ujedinjena Kraljevina je 1946. godine u skladu s mogućnostima iz rezolucije 66/1 Opće skupštine UN-a uvrstila Malvinske otoke u popis „Nesamoupravnih područja“. Oni su pod posebnim nadzorom Specijalnog odbora za dekolonizaciju (tzv. „Odbora dvadesetčetvorice“).

Najvažniji temelj dekolonizacije tijekom XX. stoljeća bilo je ustrajno djelovanje Ujedinjenih naroda s ciljem pružanja mogućnosti samoodređivanja naroda pod upravom kolonijalnih sila. Povelja UN-a u glavi XI (članci 73. i 74. Povelje) odnosi se na nesamoupravna područja te uspostavlja obvezu kolonijalnih sila da nad nesamoupravnim područjima priznaju interese njihovih stanovnika iznad svega. Za međunarodno pravno rješavanje statusa Malvinskih otoka važno je napomenuti da svaki put kada predstavnik Ujedinjene Kraljevine izvještava Glavnog tajnika UN-a sukladno članku 73. argentinski predstavnik izjavljuje u ime svoje Vlade rezervu argentinskih suverenih prava.

Nesamoupravna područja i načelo samoodređenja naroda su jako povezana. Sama Povelja UN-a navodi, u članku 73 točka „b“, pravo naroda na vlastitu vlast te ukazuje na obvezu kolonijalnih sila da uzmu u obzir političke aspiracije naroda. Drnas de Clément ističe da po pitanju samoodređenja nije ključno formiranje samostalne države, nego je ključna činjenica suverenog odlučivanja naroda o vlastitoj sudbini. Princip jednakosti prava i samoodređenja nalazi se u članku 1. i u članku 55. Povelje UN-a; te između ostalih, u rezoluciji A/1514 (XV) pod nazivom „Deklaracija o davanju samostalnosti kolonijalnim narodima i zemljama“, koja ističe da svi narodi imaju pravo na samoodređenje te na slobodno određivanje vlastitog političkog statusa te u rezoluciji 2625 (XXV) koja također

⁶¹ DODDS, K., „Towards Rapprochement? Anglo-Argentine Relations and the Falklands/Malvinas in the Late 1990s, *International Affairs*, sv. 74:3, 1998., str. 630

⁶² TONDINI, *op.cit* (bilj.4), str. 62.

⁶³ Ministarstvo vanjskih poslova R. Argentine: Información para la prensa N° 171/09 (<http://www.mrecic.gov.ar/portal/prensa/comunicado.php?buscar=3873>; 03. studenog 2009.).

navodi da svi narodi imaju pravo na samostalno određivanje vlastitog političkog statusa sukladno načelima jednakosti prava i samoodređivanja naroda.⁶⁴

Budući da se u međunarodnom pravu nijedno načelo ne protivi primjeni drugih načela jer sva ona zajedno čine jedinstvo, ne može se prihvatiti postojanje hijerarhije između osnovnih načela kao jednakost u pravima, samoodređenje, državna suverenost, teritorijalni integritet, legitimna obrana i druga. Sukladno iznesenom, rezolucija A/1514 (XV) Opće skupštine UN-a navodi da je svako ugrožavanje nacionalnog jedinstva i teritorijalnog integriteta u suprotnosti s načelima Povelje. Stoga se može zaključiti da je teritorijalni integritet suverenih i samostalnih država osiguran, ukoliko je vlast u državi reprezentativna u odnosu na cjelokupnost naroda u njoj bez diskriminacije. Nemogućnost opredjeljenja *ad intra* onemogućava zaštitu teritorijalnog integriteta i dopušta secesiju.⁶⁵

Pri određivanju prava na samoodređenje naroda od ključnog je značenja utvrđivanje nositelja tog prava, odnosno definiranje pojma naroda. Postoje mnoga različita gledišta, ipak mogli bismo ostati kod stajališta koje iznosi Drnas de Clément. Prema njoj, pojam narod predstavlja i onaj formalni kolonijalni narod, koji se želi osloboditi strane dominacije, ali i onaj narod koji se nalazi potlačen u vlastitoj državi, kada taj narod nema mogućnost ravnopravnog sudjelovanja u vlasti i koji se nalazi u nejednakom položaju u odnosu na druge narode iste države. Stanovništvo nesamoupravnih ili kolonijalnih područja često nije homogena grupa. Uz autohtono stanovništvo često se nalaze, u pravilu, bijeli doseljenici koji tamo prebivaju zbog njihovih gospodarskih interesa. Takvi doseljenici dolaze na čelo, ne samo političkih tijela, nego i glavnih generatora ekonomske snage nesamoupravnih područja. Iako u glavi XI. Povelja ne koristi izraz „autohton“, ne postoji sumnja komu pripadaju prava u pogledu dekolonizacijske politike. Tako je Mitterrand, u slučaju Nove Kaledonije, priznao pravo na samoodređenje autohtonom stanovništvu u skladu sa stavom Opće skupštine, koji je izražen u rezolucijama o Južnoj Rodeziji, Francuskoj Somaliji i drugima. Posebno treba istaknuti slučaj Zapadne Sahare, kada je Opća skupština Ujedinjenih naroda dala isključivo pravo domorodačkom stanovništvu na samoodređenje. Naime, administrativna sila kolonijalne države je u tom slučaju bila toliko brojna da bi vrlo lako nadglasala autohtono stanovništvo.⁶⁶

U slučaju Malvinskih otoka, argentinski ministar vanjskih poslova Di Tella je 22. srpnja 1998. pred Odborom za dekolonizaciju citirao stav koji je britanska pravница R. Higgins iznijela u svojoj knjizi „*Problems and Process*“. Ona ističe kako, s perspektive Ujedinjene Kraljevine, samoodređenje igra važnu ulogu te dodaje da je britanski stav da se moraju uzeti u obzir želja stanovnika, dok je argentinski stav da su te želje potpuno irelevantne. Ista pravница ističe da „dok god se ne odredi komu pripada suverenitet, ne može se razjasniti pitanje imaju li stanovnici pravo na samoodređenje“.⁶⁷

Schacht Aristeguieta navodi gledišta urugvajskog pravnika H. Grosa Espiella, koji piše da je načelo samoodređenja naroda izvedeno iz Povelje UN-a. Isto načelo je kasnije konfigurirano kao pravo naroda pod stranom ili kolonijalnom dominacijom po rezoluciji A/1514 (XV) i po rezoluciji A/2625 (XXV), iz koje se izvodi, da je to pravo naroda posljedica protupravnosti kolonijalizma i neispravnosti svih kolonijalnih naslova. Gros Espiell dalje navodi da, kada je uzurpirani teritorij od strane kolonijalne sile pripadao državi čiji je

⁶⁴ <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/152/88/IMG/NR015288.pdf?OpenElement> (28. prosinca 2009.);

<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/348/90/IMG/NR034890.pdf?OpenElement> (28. prosinca 2009.).

⁶⁵ DRNAS DE CLÉMENT, Z., „El derecho de libre determinación de los pueblos: colonialismo formal, neocolonialismo, colonialismo interno“, *Anuario Argentino de Derecho Internacional*, sv.3, 1989., str 203 i 204.

⁶⁶ *Ibid.*, str 212-214.

⁶⁷ TONDINI, *op.cit* (bilj.4), str. 61.

teritorijalni integritet agresijom kolonijalne sile povrijeđen, tada ispravna primjena načela samoodređenja obvezuje na reintegraciju tog područja državi kojoj je protupravno oduzeto. Ovo posljednje je upravo slučaj Malvinskih otoka zato što na njima, tijekom britanske okupacije, nije nikada postojao narod u međunarodnopravnom smislu. U tom smislu, narod predstavlja ljudsku zajednicu s poviješću i sviješću svog individualiteta, koja se sama ne priznaje dijelom nacionalnog kolektiviteta kolonijalne sile i koja doživljava kao teret stranu kolonijalnu dominaciju te koja želi i dalje sačuvati svoje posebnosti i koja stoga želi steći pravni status koji će joj to osigurati. Može se onda reći da grupa uvezenih doseljenika, na temelju eliminacije izvornih stanovnika, kao i upravno osoblje kolonijalne sile i radnici poduzeća iz metropole ne predstavlja narod u međunarodnopravnom smislu. Oni sami se ne osjećaju dijelom izvornog stanovništva, ni različitima od onih u kolonijalnoj metropoli, kao što ni kolonijalnu dominaciju ne smatraju povredom vlastitih prava. Isto tako, oni ne žele samostalan život, osim u slučaju *mala fides* simulacije, u pokušaju kolonijalne sile da spriječi reintegraciju tog teritorija državi iz koje je odvojen.⁶⁸ Oni zaslužuju sva prava na temelju njihovog karakterističnog položaja, ali prihvaćenje njihovog prava na osamostaljenje značilo bi pogodovanje neopravdanih i anakroničnih kolonijalnih i imperijalističkih želja, koje bi bilo farsa za međunarodnu zajednicu te pravna, politička i povijesna degradacija.⁶⁹

Tondini navodi da je Opća skupština UN-a vrlo pažljivo koristila riječ „populacija (stanovništvo) u ovom slučaju te da je opetovano odbijala zahtjeve Ujedinjene Kraljevine za uvrštenjem pojma samoodređenja naroda u dokumentima vezanih uz Malvinske otoke, što potvrđuje američki profesor međunarodnog prava Laver u svom djelu o argentinsko-britanskom sporu.⁷⁰ Također naglašava da je u rezoluciji A/2065 (XX) navedeno kako u ovom slučaju ne može biti govora o samoodređenju te da slučaj Malvinskih otoka predstavlja „poseban slučaj“.⁷¹ Opća skupština UN-a je taj princip, po kojemu se voljom stanovnika nije moguće u nekim slučajevima osamostaliti, primijenila i na otocima Mayotte koji se moraju vratiti u sklop Komora te na otocima Juan de Novoa, Basas de India, Gloriosas i Europa koji nemaju pravo na samoodređenje u odnosu na matični Madagaskar. Radi se u svim slučajevima o izbjegavanju „povrede nacionalnog jedinstva i teritorijalnog integriteta“ matične države, koja je posjed na područja izgubila silom.⁷²

13. Načelo dosjlosti (*usucapio*) te druga britanska stajališta

Na prvom mjestu, kao temelj svoje kolonijalne vlasti nad Otočjem, Ujedinjena Kraljevina tvrdi da je već po starom pravnom načelu prvog viđenja nekog, do tada neotkrivenog područja, to jest njegovog pukog otkrića, Malvinsko otočje pripalo britanskoj Kruni. Prvi pomorac u službi Londona koji je Malvine uočio, prema priznanju britanske diplomacije, bio je godine 1592. kapetan John Davis, iako su tada već Malvini odavna bili upisani u španjolsku kartografiju (zemljopisne karte od 1523., 1541., 1544. i druge).⁷³

Također, Britanci se pozivaju na činjenicu da je u veljači 1811. španjolska vlast nad Malvinima prestala, te da je do 1833. Otočje imalo status *res nullius*, pa su zbog načela dosjlosti (*usucapio*) oni mogli legalno biti zauzeti i stavljeni pod Britansku krunu. Kako bi takvo nešto mogao navoditi među svojim argumentima, London ne priznaje imenovanje argentinskog guvernera Verneta niti njegov mandat na Otocima. Britanci navode i činjenicu da je 1831. američki brod napao Puerto Soledad. Ipak, prešućuje povijesno dokazanu

⁶⁸ SCHACHT ARISTEGUIETA, *op.cit* (bilj.42), str. 41 i 42.

⁶⁹ *Ibid.*, str. 42 i 43.

⁷⁰ LAVER, R, *op.cit.* (bilj.35) str. 150.

⁷¹ TONDINI, *op.cit* (bilj.4), str.79 i 80.

⁷² DRNAS DE CLÉMENT, *op.cit* (bilj.1), str. 4.

⁷³ SCHACHT ARISTEGUIETA, *op.cit* (bilj. 42), str. 37.

činjenicu da je nakon tog incidenta argentinska vlast i dalje djelovala na Malvinima, da se Luis Vernet tek 1832. vratio se u Buenos Aires, a da je u trenutku britanske invazije vlast obnašao kapetan Pinedo. Skoro pa nije sporna činjenica, među stručnjacima međunarodnog prava, da je ideja napuštanja teritorija u međunarodnom pravu potpuna kada, uz *animus dereliquendi* i sam čin napuštanja, u narednom razdoblju odnosna vlast ne učini određeni akt kojim bi isticala svoju suverenost. Iako se autori razlikuju po pitanju kakvo je bilo napuštanje Otočja 1811. od strane Španjolaca, gotovo da nema među njima sumnje da je efektivna okupacija Otoka 1820. bila popraćena brojnim aktima, karakterističnima za državu koja na njima ima suverenu vlast te da je Argentina na njima vršila vlast do britanske invazije 1833.⁷⁴

Britansko stajalište se poziva na činjenicu da su Britanci 1766., u skrivenom dijelu Otočja, na otoku Saunders, još za vrijeme kratkotrajne francuske prisutnosti osnovali Port Egmont i tamo se zadržali do 1774. Morali su napustiti tu enklavu sporazumno 1774., iako London tvrdi da je povlačenje motivirano ekonomskim razlozima. Ako razlozi povlačenja jesu ekonomski, ostaje činjenica da su se Britanci povukli iz jedine točke koju je Ujedinjena Kraljevina zauzela na Otočju. Dakle, radi se o napuštanju teritorija bez namjere daljnjeg poduzimanja ikakvih suverenih akata na njemu (s time se slažu Smith, Baty, Cohen i Verykios).⁷⁵

London argumentira također da je u napuštenom malom uporištu Egmont ostavljena ploča na kojoj je uklesano da Otoci i sve što je na njima zauvijek pripada Ujedinjenoj Kraljevini. Međutim, ta činjenica nema nikakvu pravnu vrijednost, nego samo predstavlja jednostrani čin jedne vlade. Vrlo upitno je stajalište koje se zastupa u dokumentu Donjeg doma britanskog parlamenta iz 1982.-1983. tzv. „Izvješću Kershaw“ (Kershaw je bio predsjednik Odbora za vanjske poslove Donjeg doma Parlamenta). U njemu se navodi da je osmogodišnje prisustvo na Otočju bilo dovoljno jako da bi britanska prava opstala i nakon 59 godina britanske neprisutnosti na njemu, do 1833. (Izvješće Kershaw 2.6). Pažnju zahtjeva i Izvješće u dijelu 2.4 gdje se navodi da su nakon okupacije britanske snage „mirnim putem nagovorile“ argentinske stanovnike na odlazak s Otočja.⁷⁶

Ne priznavši kontinuitet španjolsko-argentinskog suvereniteta, britanski *Foreign Office* tvrdi da je gospodarstvo Argentine nad otocima Falkland bilo samo sporadično, i to od 1820. do 1833., a da guverner Vernet nije efektivno upravljao Arhipelagom. Prema argumentaciji Londona nikada nije postojao odnos teritorijalne suverenosti Argentine nad Malvinima. K tome, tvrdi London, 1833. Otoci nisu zauzeti silom, a sveukupno britansko posjedovanje Malvina u usporedbi s razdobljem kad je nad njima vladala Argentina, učinili su da na osnovi načela dosjelnosti Malvinski i ostali otoci moraju i dalje biti pod Ujedinjenom Kraljevnom.

Međutim, čak i autori koji podržavaju načelo dosjelnosti, priznaju da prosvjed strane koja se smatra oštećenom prekida razdoblje trajanja dosjelnosti. Činjenica da se pri zauzimanja nekog područja koristila sila, onemogućava osvajaču pozivati se na načelo dosjelnosti. Tako britanski profesori Deas i Brownlie dijele stav u vezi dosjelnosti, tj. da ilegalni čin ne može nikada biti osnova za stjecanje određenog prava.⁷⁷ Također, potrebno je istaknuti, da grčki pravnik P. A. Verykios ističe da je dosjelnost dio sustava međunarodnog prava zbog: prakse država, njenog prihvaćanja u unutarnjim pravnim sustavima širom svijeta te zbog potrebe njenog postojanja u svakom pravnom sustavu. Isti pravnik navodi da će tijekom dosjelnosti prekinuti prosvjed, ako se on tiče kršenja prava (a ne političkog interesa), ako ga čini subjekt međunarodnog prava te ako jasno sadrži povrijeđeno pravo. Isti profesor će isticati u svom radu o Malvinskim otocima da su se Britanci vratili na Otoke 1771. da bi ih napustili

⁷⁴ FERRER VIEYRA, E., *Las Islas Malvinas y el Derecho Internacional*, Córdoba, Lerner 2007., str.235-236,239.

⁷⁵ *Ibid.*, str. 236.

⁷⁶ *Ibid.*, str. 233.

⁷⁷ *Ibid.*, str. 31.

1774. i „nad kojima se može vidjeti da nisu imali nikakva prava“.⁷⁸ Profesor G. Cohen u svom radu *Les isles Falkland (Malouines)* ističe da argentinski prosvjedi onemogućavaju dosjelost.⁷⁹ Neki autori smatraju da izostanak dobre vjere nije prepreka za stjecanje teritorija dosjelošću. Isto tako dovode u pitanje učinkovitost prosvjeda koji prekidaju tijekom dosjelošći.⁸⁰ Ipak, mišljenja smo da priznanje posljedica nezakonitog čina kao pravovaljanih te dovođenje u pitanje mogućnosti manje utjecajnih država da prosvjedima prekinu tijekom dosjelošći, ne doprinose trajnom i mirnom rješavanju međunarodnih sporova. Profesor Bluth navodi da se britanska pozicija temelji na činjenicama nastalim nakon agresije 1833. od kojih je jedna dosjelost. Prema njemu, načelo dosjelošći još uvijek nije opće prihvaćeno u međunarodnom pravu te ističe da kad bi i bilo prihvaćeno, ne može se očekivati da će Ujedinjena Kraljevina dokazati prešutno argentinsko odobravanje okupacije Malvina.⁸¹

Zanimljivo je da je i sama Ujedinjena Kraljevina dva puta opovrgavala pred međunarodnim arbitražnim sudovima postojanje institucije *usucapio*, i to u sporovima o granici Aljaske i o razgraničenju na Beringovom moru.⁸²

14. Moguća pravna rješenja spora između Argentine i Ujedinjene Kraljevine na južnom Atlantiku

A) Arbitražno rješenje spora

Argentina je više puta tražila arbitražno rješenje spora. Od 1833. i okupiranja Otočja te tadašnjih uputa Buenos Airesa veleposlaniku u Londonu M. Morenu; do 1888. kada je administracija argentinskog predsjednika Juarez Celmana više puta zatražila arbitražno rješenje spora. Tako je 30. svibnja 1884. argentinski ministar vanjskih poslova Ortiz uputio pismo britanskom veleposlaniku u Buenos Airesu. U britanskom odgovoru 28. srpnja iste godine ističe se da je za njihovu Krunu neupitno njihovo pravo na Otočje.⁸³

U tzv. „Prijedlogu izvješća Kershaw“ navodi se da će u slučaju nepovoljnog pravorijeka za Ujedinjenu Kraljevinu, u slučaju Malvinskih otoka, Kruna biti obvezna ponuditi stanovnicima Malvina primjerenu naknadu.⁸⁴

B) Rješenje spora u parničnom postupku

Neki su stručnjaci međunarodnog prava predlagali mogućnost izlaska pred Međunarodni sud, budući da su u njegovoj praksi zadnjih desetljeća bili brojni slučajevi zaštite prava manje utjecajnih, u odnosu na utjecajnije države.

Neki poznati pravници kao Marcelo Kohen navode da je Međunarodni sud ključan instrument u rješavanju ovog sukoba.⁸⁵ Tako on navodi da je pravna praksa tog suda po pitanju teritorijalnih sporova konstantna te da nije za Sud ključno posjedovanje određenog teritorija već je glavno pitanje tko na njemu ima jače naslove. Kohen navodi presudu iz 12. srpnja 2005. gdje taj Sud kaže: „S ciljem određivanja suvereniteta, pravni naslovi primarni

⁷⁸ VERYKIOS P.A., *La Prescription en Droit International Public*, Paris, 1934.; cit. prema: *Ibid.*, str. 189 i 190.

⁷⁹ COHEN G., „Les isles Falkland (Malouines)“, *Annuaire Française de Droit International*, 1922., str. 243; cit. prema: *Ibid.*, str. 193.

⁸⁰ ANDRASSY, J., BAKOTIĆ, B., VUKAS, B., *Međunarodno pravo 1*, Zagreb, Školska knjiga 1998. str. 260. RIESMAN, M., *op.cit.* (bilj.10), str. 303.

⁸¹ BLUTH, C., *op.cit.* (bilj.6), str. 8.

⁸² FERRER VIEYRA, *op.cit.* (bilj.73), str. 237.

⁸³ FERRER VIEYRA, E., „Cuestion Malvinas. Algunos antecedentes sobre su arbitraje“, *Anuario Argentino de Derecho Internacional*, V.svezak, 1993., str. 140 i 142.

⁸⁴ DRNAS DE CLÉMENT, *op.cit.* (bilj.1), str. 66.

⁸⁵ <http://prensa.cancilleria.gov.ar/noticia.php?id=11701779> (28. prosinca 2009.).

su u odnosu na efektivno posjedovanje⁸⁶. Isti pravnik nastavlja da „želje“ stanovnika ne predstavljaju same za sebe temelj suverenosti te navodi da je Sud u prvi plan stavio pravne naslove na određeni sporni teritorij.

C) Rješenje spora savjetodavnom postupku pred Međunarodnim sudom

Razmišljalo se i o mogućnosti traženja mišljenja od Opće skupštine ili nekog drugog tijela Ujedinjenih naroda s neobvezujućom snagom u vezi spora. Između različitih tijela UN-a smatra se da je najpogodnije tijelo za davanje takvog mišljenja Međunarodni sud. Važno je napomenuti da se tijekom različitih zasjedanja pred Domom Lordova i Donjim domom britanskog parlamenta našao prijedlog za dobivanjem savjetodavnog mišljenja od spomenutog Suda, ali ti prijedlozi nisu prihvaćeni.⁸⁷

D) Rješavanje spora diplomatskim putem

Takvo rješavanje spora može biti u sljedećim okvirima: prijenos suverenosti Argentini s implementacijom režima zaštite manjina; postupni prijelaz administrativnih ovlasti na Argentinu s popratnim ulaskom Argentinaca u administraciju i vlast Otoka; argentinsko-britanski kondominij; zamrzavanje spora uz dopušteno useljavanje Argentinaca te održavanje referenduma o statusu nakon određenog roka; stavljanje Otoka pod upravu UN-a po primjeru enklave Brčkog.⁸⁸

U svom radu o sporu Argentine i Ujedinjene Kraljevine oko Malvinskih otoka Riesman navodi dva moguća rješenja.⁸⁹ Jedno je implementacija administrativnog sustava sličnom postojećem na Aalandskom otočju, čije većinsko švedsko stanovništvo uživa široku autonomiju unutar Finske. Drugo rješenje koje autor predlaže je prijenos suvereniteta nad Malvinima Argentini uz istodobno davanje Otočja u zakup. Britanski državni ministar, Nicholas Ridley, također je predložio rješenje utemeljeno na zakupu Otoka. Na taj bi način Ujedinjena Kraljevina priznala formalno argentinski suverenitet nad Otocima te bi se istovremeno ta područja dala u zakup britanskoj Kruni. Ipak, nakon što je prijedlog predstavljen stanovnicima Malvinskih otoka, oni su izvršili pritisak na Donji dom britanskog parlamenta, tako da je u prosincu 1981. prijedlog odbačen. Međutim, u „Prijedlogu izvješća Kershaw“ je navedeno: „sporazum o zakupu ne smije proći bez pažnje Vlade britanske Visosti u budućim pregovorima s Argentinom, a vjerojatno predstavlja (zakup) dugoročno najizglednije rješenje spora“.⁹⁰

15. Zaključak

Pitanje međunarodnopravnog statusa Malvinskih (Falklandskih) otoka predstavlja složeno pitanje koje svoj izvor vuče još iz kolonijalnog doba. Svaki međudržavni sukob, koji se odnosi na suverenitet nad određenim područjem, zahtjeva rješenje kojim će se odrediti koji subjekt ima bolji *titulus* te mu se, na osnovi toga, trebaju priznati najviša prava nad spornim područjem.

Današnji položaj Otočja na južnom Atlantiku rezultat je nasilnog zauzimanja Malvinskih otoka 1833. Taj čin je temelj naknadne efektivne britanske vlasti nad drugim otocima u jugozapadnom Atlantiku. Sadašnji međunarodnopravni položaj Malvinskog otočja i drugih

⁸⁶ <http://www.icj-cij.org/presscom/index.php?pr=577&pt=1&p1=6&p2=1> (28. prosinca 2009.).

⁸⁷ DRNAS DE CLÉMENT, *op.cit* (bilj.1), str. 67 i 68.

⁸⁸ *Ibid.*, *op.cit* (bilj.1), str. 68-88.

⁸⁹ RIESMAN, M., *op.cit* (bilj.10), str. 317.

⁹⁰ FERRER VIEYRA, *op.cit* (bilj.73), str. 413.

otočnih skupina na južnom Atlantiku neodrživ je na duge staze. Taj zaključak se temelji na izoliranom položaju malvinskog stanovništva u regiji te na stoljetnom stajalištu argentinskih vlasti. Brojne rezolucije Opće skupštine Organizacije ujedinjenih naroda izričito priznaju postojanje spora o suverenitetu i pozivaju na sporazumno rješavanje spora. Potrebno je naći rješenje koje će obje strane prihvatiti i poštivati te koje će stoga biti trajno. Takvo rješenje će biti ono koje će poštivati snagu pravnih argumenata i koje će uzeti u obzir interese stanovnika Malvinskih otoka, a ne njihove želje. Zbog toga je važno napomenuti da se u ovom slučaju ne može priznati pravo na osamostaljenje otočana jer bi takvo pravo značilo nagrađivanje kolonijalne politike iz 19. stoljeća, a nikako pružanje prilike za samoodređenje naroda pod kolonijalnom i stranom dominacijom.

Na kraju bismo naglasili da je takvo rješenje moguće samo u okviru međunarodnog prava. Uvjereni smo da međunarodno pravo neće, zbog interesa utjecajnijih država, prestati biti onaj izvor iz kojeg će slabiji subjekti crpiti prava koja ih čine jednakopravnim na međunarodnom planu.. To podrazumjeva priznanje da je spor pravne, a ne političke prirode te da, stoga, rješenje mora biti utemeljeno na jačem pravnom osnovu.

Resumen

Las Islas Malvinas (Falkland) forman un archipiélago de 12,000km² de superficie y se encuentran en el Océano Atlántico a 559km de la costa argentina. El archipiélago fue intruducido en la cartografía española en la primera mitad del siglo XVI y según los informes británicos las Islas fueron descubiertas por John Strong en 1592. La primer posesión de las Islas Malvinas se efectuó en 1764 por la Corona francesa, la cual, luego de una protesta española reconoció la soberanía de España sobre el Archipiélago en corcondancia con las reglas de derecho internacional de la época. Desde el año 1767 España a través de Buenos Aires administra las Islas Malvinas. Un par de años atrás, en 1765, la Corona Británica había erigido una base sobre un islote en el occidente del Archipiélago sin el conocimiento español. Al enterarse de la presencia británica los españoles en 1770 toman por la fuerza el control sobre la totalidad de las Malvinas, a pesar de eso y para proteger el honor del Reino Unido, España restituye la base británica, la cual es abandonada por éstos en 1774. El acto británico de abandono representa una acción de renuncia a sus eventuales derechos en las Islas. Desde 1774 solamente Buenos Aires tiene su representante en el Archipiélago, el cual abandonará las Islas en 1811 debido a las revoluciones en América Latina. Los límites de Argentina y de los demás países recién independizados fueron determinados por el principio *uti possidetis iuris* que garantiza la estabilidad de las fronteras y el cual incluye todo el territorio bajo la administración de Buenos Aires. El primer representante de la Argentina llega a las Malvinas en 1820 hecho por el cual el Reino Unido no protestó como tampoco lo hizo luego al reconocer la independencia argentina ni al firmar el primer tratado bilateral. La primera protesta británica data de 1829. En 1833 el Reino Unido desembarca con 2 naves en las Islas en forma aparentemente amistosa, pero obliga a la mayoría de la población y a la administración argentina a abandonar el Archipiélago. Desde ese año Argentina a través de canales diplomáticos trata de recuperar las Islas, y desde la creación de las Naciones Unidas reiteradas veces los órganos de esta entidad apelaron, infructuosamente, ante el Reino Unido a que negociara la solución de conflicto. La guerra en 1982 fue el fruto de la imposibilidad de resolver el conflicto con medios pacíficos y resultó con la publicidad de la disputa por las Malvinas, la posición británica no ganó en el plano internacional y la Asamblea General de las Naciones Unidas ha seguido insistiendo con la existencia de la soberanía disputada. La intención del Reino Unido para que se implementen el principio de usucapión y el principio de autodeterminación no ha prosperado entre numerosos

expertos de la materia al igual que dentro de entes internacionales. La solución de la disputa por las Islas Malvinas según muchos expertos se encuentra entre el arbitraje, la solución jurisdiccional ante la Corte Internacional de Justicia, el condominio y el arriendo.

Palabras claves: Islas Malvinas (Falkland), Argentina, Reino Unido, uti possidetis iuris, principio de usucapión, principio de autodeterminación.